

**(KÖK) TÜRK TİPOGRAFİSİNİN YAZILI ESERLERDE FONT OLARAK
KULLANIMINDA GÖRSEL SANATLAR DESTEKLİ BİLİŞİM TEKNOLOJİSİNDE
YARARLANMA VE KARABALGASUN I YAZITI ÜZERİNE FONT
(ALYILMAZ.TTF) DENEMESİ**

Levent ALYAP*

Özet

Çözümlendiği günden bu yana Orhun yazıtları üzerine yapılan çalışmalardaki metinler, genellikle *Fin Atlası* modeli ve *Radloff Atlası* modeli diye bilinen iki font kullanılarak oluşturulmuştur. Ancak her yazıtın kendine ait farklı bir yazım tarzı, sanat ve estetik değeri olduğu için her yazıtta ait farklı bir font oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada da bugüne kadar oluşturulmuş fontlar arasındaki farklara dikkat çekilerek, Karabalgasun I yazıtı için Cengiz ALYILMAZ gözetiminde yürütülen font oluşturulması sürecine ve bu font ile yazılmış Karabalgasun I yazıtı örneğine yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: (Kök)Türk Yazıtları, Karabalgasun I Yazıtı, tipografi font, Alyılmaz.ttf

**USE OF VISUAL ARTS BASED INFORMATION TECHNOLOGY IN
USE AS FONT WRITTEN WORKS OF (KOK) TURK TYPOGRAPHY
AND TRIAL OF FONT (ALYILMAZ.TTF) ON THE
KARABALGASUN I INSCRIPTION**

Abstract

Since resolved texts, studies on the Orkhon inscriptions texts usually known as the model of Finnish Atlas and the model of Radloff Atlas was created using two fonts. However, each inscription has emerged a need to establish a different font because of each inscription has different writing style and artistic and aesthetic value.

In this study, attracting attention to the differences between fonts ever created, for Karabalgasun I inscription under the supervision of Cengiz ALYILMAZ the processing the creation of font and it is this font written example Karabalgasun I inscription.

Keywords: (Kok)Turk Inscription, Karabalgasun I Inscription, typography font, Alyılmaz.ttf

* Görsel Sanatlar Öğretmeni; Mehmet Akif Ersoy Anadolu Lisesi, levent.alyp@windowslive.com.

Ø Giriş:

Bilindiği üzere Türklerin kullanmış olduğu alfabelerin en orijinali (Kök) Türk alfabesidir. İslamiyetten önce tarih sahnesinde varlık göstermiş olan Türk devletleri yazılı eserlerini uzun yıllar bu alfabeyi kullanarak ortaya koymuştur. (Kök) Türk alfabesinin çözümünden sonra, bilim insanları her geçen gün bu orijinal alfabe ile meydana getirilmiş metinler üzerinde yoğun çaba harcamaya devam etmiş; akademisyenlerin yanı sıra eski Türk dilini kendisine ilgi alanı olarak seçmiş olanlar için de popüler eserler hazırlamışlardır. Söz konusu çalışmaların (kitap, makale, atlas, internet vb.) yayımlanması, beraberinde yazıtların her birinin kendine özgü artistik tipografilerini gündeme getirmiştir. Nitekim konuyla ilgili eserlerde her yazıt için genelde aynı fontlar kullanılmış; bu da ilgili yazıtın orijinal özelliklerinden uzak bir tipografinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan bu önemli problemin sebebi olarak (Kök) Türk tipografisinin zenginliğinin karşısında harf karakterlerini karşılayan bilgisayar uyumlu fontların azlığı ve bilişim teknolojisinin yeterince kullanılmıyor olması gösterilebilir. Esasen Orhun ve Yenisey yazıtları için tasarlanmış harf karakterleri diğer yazıtlarla ilgili metinlerin hazırlanışlarında yeterli olmamış, ayrıca sonradan hazırlanan fontların içerdiği harf karakterleri ihtiyaca tamamen cevap verememiş, görsel uyumu da bozmuştur. Bilişim teknolojisinin yetersiz olduğu dönemlerden bugüne kadar, gerçek metnin muhtevasını bozmak istemeden okuyucuya ulaştırmak isteyen bazı bilim adamları da, kitap veya makalelerinde, eserin gerçek metnini dizgi hâlinde değil; el ile yazılmış¹ şekilde veya çizimlerle² (*restitüsyon, prorisovka*) dikkate sunma yoluna gitmişlerdir.

(Kök) Türk harfli yazıtların tipografik özellikleriyle ilgili olarak görüşlerine başvuru olan yazıt bilimci Cengiz Alyılmaz “*Her yazıtın kendisine ait tasarımı olduğu, bu yüzden de her bir yazıtın bilgisayar uyumlu fontunun olması gerektiği ve bu durumun okuyucuya daha iştahlı bir okuma zevki ve görsel estetik kazandırabileceği*” fikrine hem hak vermiş hem de destek olmuştur. Onun gözetiminde başlanılan çalışmalarda Alyılmaz’ın önerdiği ve istifade edilmesi için verdiği eserlerden Rus Türkolog Igor. V. Kormuşin tarafından kaleme alınmış olan *Tyurkskie Eniseiskie Epitafii, Teksti i İssledovaniya* (Moskova, 1997) adlı eserde Igor. V. Kormuşin’in Yenisey yazıtlarının tipografilerini diğer yazıtlara benzemeyen bir yöntemle okuyucuya sunmuş olması, (Kök) Türk harfli yazıtların tipografisi hususunda benzer kaygıları güden bilim insanlarının olduğu fikrini uyandırması açısından cesaret verici olmuştur.

¹ (Kök) Türk tipografisinin el ile yazılarak yayımlanmış örnek eseri için bk. CLAUSON, Sir G. (1957). The Ongin Inscription. *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, No. 3/4, Cambridge.

² (Kök) Türk tipografisinin çizim/resim şeklinde yayımlanmış örnek eseri için bk. AMANJOLOV, A. S. (2003). *İstoriya i Teoriya Drevnetyurkskogo Pisma*. Almatı.

Çalışmanın öncelikli amacının “*Karabalgasun I yazıtının metninde kullanılan (Kök) Türk harflerinin tipografik özelliklerini bilişim teknolojisinden yararlanarak tespit etmek ve söz konusu karakterlerin (orijinaline sadık kalarak) görsel anlamda yazıtla bütünleşmesini sağlayacak bilgisayar uyumlu bir font (True Type Font (.ttf)) hazırlamak*” olduğunu ifade etmek mümkündür.

1. Konuyla İlgili Eserlerde Kullanılan İki Temel (Kök) Türk Tipografisi Modeline Bakış:

Orhun yazıtlarının metinleri çözümlenir çözümlenmez (Kök) Türk tipografisinin ilk font modelleri Finlandiya’da³ ve Rusya’da⁴ yayımlanmıştır. **Doğu** ve **Batı** diye de adlandırabilecek bu font modelleri *Fin Atlası* ve *Radloff Atlası* fontları olarak da bilinmektedir. *Fin Atlası* font modelini, eserlerinde kullanan bilim adamlarına H. Vambéry,⁵ G. J. Ramstedt, J. G. Granö ve P. Aalto⁶ örnek olarak gösterilebilir.

Radloff Atlası font modeli ise konuyla ilgili eserlerde daha fazla kullanılmıştır. Bu font modelini eserlerinde kullanan bilim adamlarının başında P. M. Melioransky,⁷ A. Bernştam,⁸ S. E. Malov,⁹ İ. A. Batmanov¹⁰... gelmektedir.

Türkiye’de Orhun yazıtlarını yayımlayan ilk bilim adamlarından N. A. Yazıksız¹¹ ve H. N. Orkun¹² da eserlerinde *Radloff Atlası* yani doğu font modelini kullanmışlardır. Kullanılan bu modeller uzun yıllar Türkiye Türkologlarının eserlerinde, yazıtların **ana metin**lerinin vazgeçilmez karakterleri olmuştur. Bu modeller bilgisayar uyumlu True Type Font hâlinde

³ THOMSEN, V. (1896). *Inscriptions de l’Orkhon Déchiffrées*. Helsingfors,

⁴ RADLOV, V. V. (1892). *Atlas Drevnostey Mongolii, Trudi Orhunskey Ekspeditsi* // RADLOFF W. (1892). *Atlas der Alterthümer der Mongolei, Arbeiten der Orchon-Expedition*. Sanktpeterburg.

⁵ VAMBÉRY, H. (1898). *Noten zu den Alttürkischen Inschriften der Mongolei und Sibiriens*. Helsingfors,

⁶ RAMSTETD, G. J., GRANÖ, J. G., AALTO P. (1958). *Metarialen zu den Alttürkischen Inschriften der Mongolei*. Helsinki.

⁷ MELIORANSKY, P. M. (1899). *Pamyatnik v Çest Kyul Tegini*. S.-Peterburg.

⁸ BERNŞTAM, A. (1946) *Sotsialno-Ekonomiçeskiy Stroy Orhuno-Yeniseiskih Tyurok VI-VIII Vekov*. Moskova.

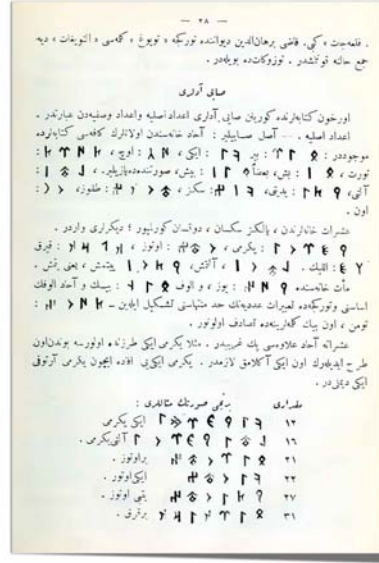
⁹ MALOV, S. E. (1951). *Pamyatniki Drevnetyurkskoy Pismennosti*. Moskova.

¹⁰ BATMANOV, İ. A. (1959). *Yazık Yeniseyskih Pamyatnikov Drevnetyurkskoy Pismennosti*. Frunze.

¹¹ YAZIKSIZ, N. A. (1921). *Orhun Abideleri*. İstanbul.

¹² ORKUN, H. N. (1936-1940). *Eski Türk Yazıtları*. İstanbul.

değil; kopyalardan ve hazırlanmış kalıplardan ibarettir. Ayrıca Türkiye'deki bilim insanları eserlerinde *Fin Atlası* yani batı font modeline de yer vermişlerdir.

Necip Asım Yazıksız'ın Orhun Abideleri adlı eserinin bir sayfası

*Radloff Atlası*nın font modelinin eserlerde daha fazla kullanılması, *Radloff Atlası*nın *Fin Atlası*na nazaran görsel açıdan daha estetik olmasıyla açıklanabilir.

Günümüzde artık Türkologlar eserlerinde, bilişim teknolojisini kullanarak, genel olarak da *Radloff Atlası*nda yer alan tipografi modelleri esas alınmış **True Type Font**lardan yararlanmaktadırlar. Efrasiyap Gemalmaz da (Kök) Türk tipografisini **KöktürkeEfras**.¹³ adında True Type Font olarak çalışmış ve bu font bilimsel eserlerde kullanılmıştır.¹⁴ Igor. V. Kormuşin'in *Tyurkskie Eniseiskie Epitafii* isimli eserlerindeki (Kök) Türk tipografi modeli ise *Fin Atlası* tarzındadır.

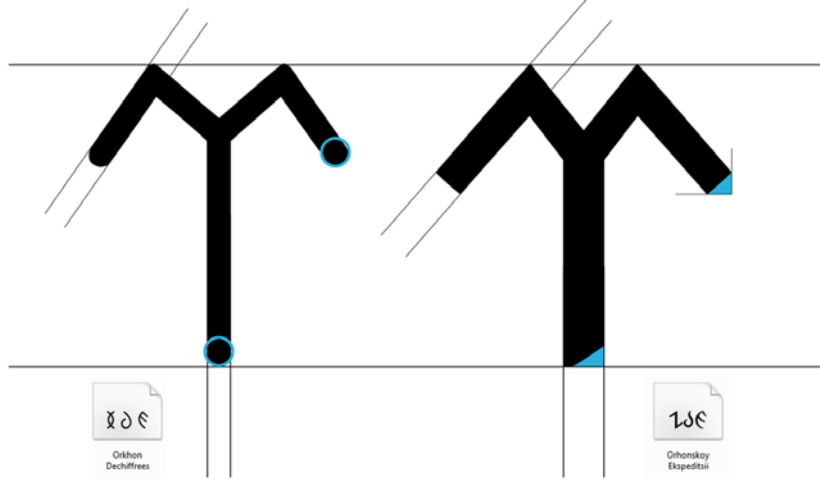
Radloff Atlası (doğu) ve *Fin Atlası* (batı) tipografi modelleri Cengiz Alyılmaz gözetiminde **True Type Font** olarak yeniden düzenlenmiştir. Tasarlanan font dosyalarına **Orkhon Dechiffrees** (*Fin Atlası*), **Orhonskoy Ekspeditsii** (*Radloff Atlası*) isimleri verilmiştir. Bu önemli iki tipografi modelinin göze çarpan görsel özellikleri şunlardır:

- *Fin Atlası*ndaki tipografiler sade çalışılmış ve çizgi bitimleri yuvarlatılmıştır;

¹³ <http://efrasiyap.tripod.com/alkullan/alkullan.html> (erişim tarihi: 11.08.2012).

¹⁴ **KöktürkeEfras**. True Type Font'unun kullanıldığı bir eser bk. SERTKAYA, O. F. (2011). E-2 Uyuk Arjan Yazıtı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1, p. 27-34.

- *Radloff Atlası* tipografileri ise çizgi bitimleri belli açılarda kesik hâlde bırakılmış şekilde yani *kaligrafik* üslupta oluşturulmuştur. *Radloff Atlası* (doğu) tipografi modelinin bu özelliğinin, iki Orhun yazıtındaki karakterlerin, taş işleniş tarzından esinlenerek hazırlandığını akla getirmektedir.

Fin ve Radloff Atlasında yer alan ↑ R(e) harfinin tipografik özellikleri

2. Yazıtlardaki (Kök) Türk Tipografilerine Görsel Bakış:

(Kök) Türk harf karakterlerinin, aktif olduğu dönemlerde yazım dili olarak ne denli fazla kullanıldığı, engin Avrasya coğrafyasına bakıldığında anlaşılmaktadır. Bu engin coğrafyanın, her bölgesinde bu alfabe birbirinden zengin karakterleri ile karşımıza çıkmaktadır. Burada önemli olan karakterlerin dil bilimsel yanı değil; tipografik özellikleridir. Çünkü tipografi, özellikle harf karakterinin sanatsal, tasarımsal özelliği ile ilgilenir. (Kök) Türk harfli yazıtların tipografik özelliklerine bakıldığında her bir yazıtın ve her bölgenin kendisine özgü tipografik özelliği olduğu söylenebilir. Bu özellikler yazıtların sınıflandırılmasında önemli bir rol oynamıştır. Aynı zamanda, tipografik özellikleriyle fazlasıyla özdeşleşmiş olan yazıtların, farklı bölgelerde bulunan ve bölgesinin adıyla anılan yazıtlarla aynı özelliği gösteriyor olmaları bunların kimi bilim adamlarınca aynı üslupta yansıtılmasına sebep olmuştur.¹⁵ Bu tipografik üslup oluşumunu sağlayan taş ustalarını saygı ile anmamak içten değildir. Özellikle **Azganaz** (Orkun, 1938: 124) farklı yazıtlarda imzası olan tipografik üslup oluşturmuş bir (Kök) Türk sanatçısıdır.

¹⁵ Yalbak-Taş Yazıtları literatürde Altay Dağları yazıtları sınıfına girer. Yalbak-Taş yazıtlarının tipografik özelliğinin Yenisey yazıtlarına benzemesi konusunda, eser başlığı için bk. KIZLASOV I. L., *Novosti Tyurkskoy Runologii, Eniseyskie Nadpisi Na Gore Yalbak-Taş (Gorniy Altay)*. Moskova, 2003.

Burada (Kök) Türk tipografisinin bütün harf karakterleriyle verilmesi mümkün olmayacağından yalnızca $\text{D} \gg \text{N} = \text{D} \gg \text{N}$ ¹⁶ kelimesi örnek alınarak, bu kelimenin (Kök) Türk tipografisi örnekleri, bilişim teknolojisinden yararlanılarak oluşturulan **True Type Font**larla incelemeye sunulmuştur:¹⁷

(Kök) Türk Tipografisi	Ait olduğu Yazıt	Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz gözetiminde hazırlanan True Type Font'lar
	Köl-Tigin ve Bilge Kağan Yazıtı	Orhonskoy Ekspeditsii .ttf (Radloff Atlası)
	Köl-Tigin ve Bilge Kağan Yazıtı	Orkhon Dechiffrees .ttf (Fin Atlası)
	Hoyto Tamir	Hoyto Tamir .ttf
	E-3, E-7, E-16, E-8, E-55 numaralı Yenisey Yazıtları	E-3 .ttf, E-7 .ttf, E-16 .ttf, E-8 .ttf, E-55 .ttf
	E-10, E-13, E-48, E-59, E-68 numaralı Yenisey Yazıtları	E-10 .ttf, E-13 .ttf, E-48 .ttf, E-59 .ttf, E-68 .ttf
	E-14 numaralı Yenisey Yazıtı	E-14 .ttf
	E-46 numaralı Yenisey Yazıtı	E-46 .ttf
	E-6 numaralı Yenisey Yazıtı	E-6 .ttf
	E-11 numaralı Yenisey Yazıtı	E-11 .ttf
	E-29 numaralı Yenisey Yazıtı	E-29 .ttf
	E-65 numaralı Yenisey Yazıtı	E-65 .ttf

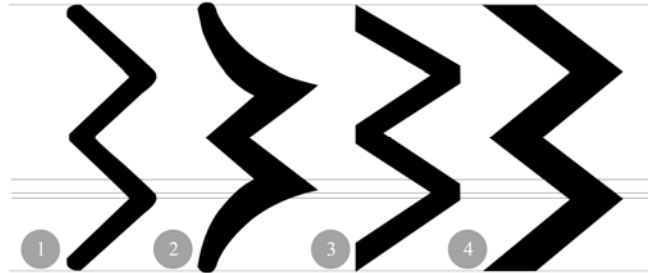
¹⁶ kunçuy=kuunçuy:Prenses. bk. ÖLMEZ, M. (1999). Eski Türk Yazıtlarında Yabancı Ögeler (3). *Türk Dilleri Araştırmaları*, S. 9, s. 59. veya Hanım. bk. SERTKAYA, O. F., HARCAVBAY, S. (2000). Hoyto Tamir (Moğolistan)'dan Yeni Yazıtlar. C. 2001, s. 313-346.

¹⁷ (Kök) Türk Tipografilerinin görsellikleri Cengiz Alyılmaz gözetiminde hazırlanarak True Type Font olarak tasarlanmıştır. Görsel tasarımlara kaynak teşkil eden eserler şunlardır: SERTKAYA, O. F., HARCAVBAY, S., *agm.*, VASILYEV, D. D. (1983). *Korpus Tyurkskih Runičeskih Pamyatnikov Basseyna Yeniseya*. Leningrad. RADLOV, V. V. (1892). *Atlas Drevnostey Mongolii, Trudu Orhonskoy Ekspeditsii // RADLOFF, W. (1892) Atlas der Alterthümer der Mongolei, Arbeiten der Orchon-Expedition*. Sanktpeterburg. Ayrıca kendi objektifinden zengin fotoğraf arşiviyle, bu çalışmaya büyük destek veren Cengiz Alyılmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

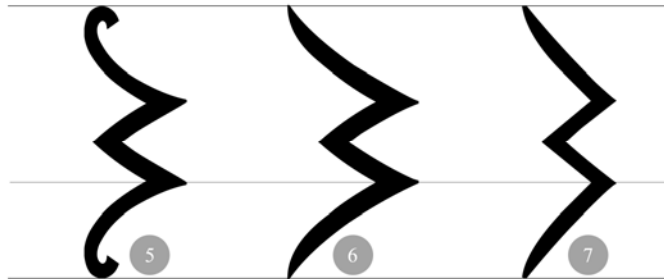
Đ>>Đ = Đ>>↓ kelimesini yeniden örnek alarak bu kelimeyi Uygur döneminin iki önemli eserindeki (Kök) Türk tipografilerinde görececek olursak özellikle mürekkep ile yazılmış (*Irk Bitig vb.*) harf karakterlerinin sanatsal üslupları karşısındaki hayranlık duygusunun gizlenemeyeceğini ifade etmek gerekir. Karabalgasun tipografisi de (Kök) Türk harfli yazıtlar arasında çok dikkat çekicidir.

(Kök) Türk Tipografisi	Tipografisi kullanılan yazıt	Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz gözetiminde hazırlanan True Type Font'lar
	Irk Bitik Or.8212(161) El Yazması	Alyap .ttf
	Karabalgasun I Yazıtı	Alyılmaz .ttf

Bu iki yazıtın, **True Type Font**ları bilişim teknolojilerinden yararlanarak Cengiz Alyılmaz gözetiminde gerçekleştirilmiş ve bunlara, *Alyap* ve *Alyılmaz* isimleri verilmiştir. Yazıtlardaki çeşitli tipografik özellikleri gösterilmeye çalışılan Đ>>Đ = Đ>>↓ kelimesinin içindeki > (=nç) harfinin tipografik çeşitliliği belli başlı örneklerle yüksek punto görünümüyle incelemeye sunulmuştur.

1) *Fin Atlası*, 2) *Radloff Atlası*, 3) *KöktürkEfras*, 4) *TuRun*

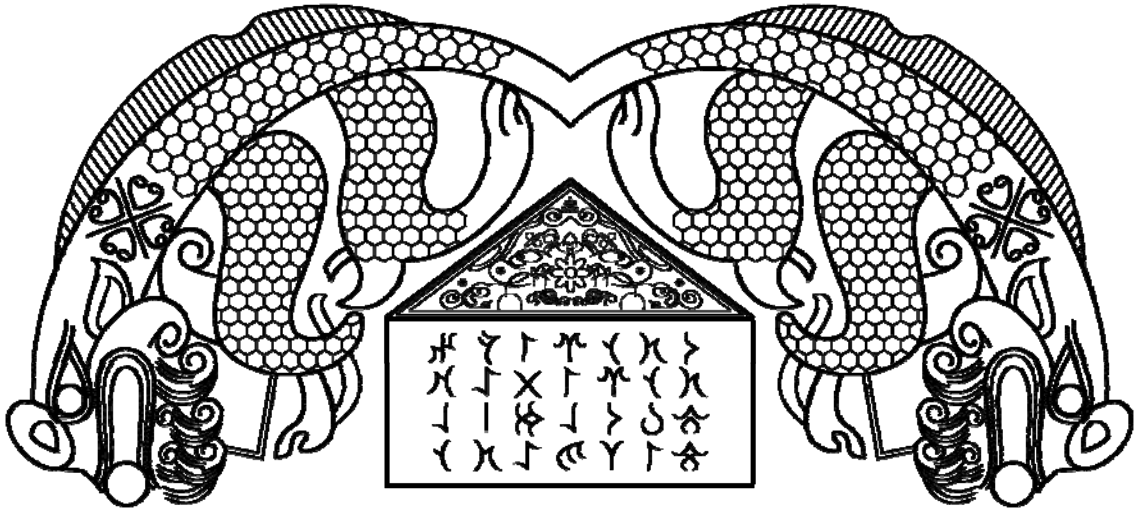

Cengiz Alyılmaz gözetiminde çalışılan tipografiler
5) *Hoyto Tamir .ttf*, 6) *Alyılmaz.ttf*, 7) *E-65 .ttf*

Birinci grupta yer alan ǰ (=nç) tipografileri (özellikle 3 ve 4) bütün yazıtların (Kök) Türk metinlerinin diziminde kullanılmak üzere tasarlanmıştır. İkinci grupta yer alan (Kök) Türk tipografileri ise **yazıtın** tipografik üslubu göz önüne alınarak tasarlanmıştır.

3. Karabalgasun Yazıtı I (Kök) Türk Tipografilerinin Bilişim Teknolojisinden Yararlanarak Hazırlanması (Alyılmaz.ttf Font Denemesi):

Ötüken Uygur Kağanlığı dönemine ait Karabalgasun I yazıtı, Rus gezgin ve arkeoloğu N. M. Yadrintsev tarafından 1889 yılında bulunmuştur.¹⁸ Yazıt üzerine ilk bilgiler W. Radloff tarafından yayımlanmıştır. Yazıt stil itibari ile Köl Tigin ve Bilge Kağan yazıtını andırır. Öyle ki yazıtın üst kısmında birbirine paralel şekilde tasvir olunmuş çift ejder motifi bulunmaktadır. Çift ejder, (Çoruhlu, 1995: 52)'de: “*Türk Mitolojisinde, çift ejder gök kubbesinin ve doruğunun timsali idi*” ifadesiyle yer almaktadır. Yazıtı diğer yazıtlardan ayıran özelliği ise üç farklı dilde yazılmış olmasıdır: (Kök) Türkçe, Soğdça ve Çince. Büyük oranda tahrip olmuş durumdaki yazıt, bugün keşfedildiği yer olan Moğolistan'da, tarihî Uygur başkenti Karabalgasun (Harbalgas) şehri sınırları içerisinde bulunmaktadır.

Karabalgasun I Yazıtı üzerine görsel bir tasarım

Karabalgasun I Yazıtının tipografisine dikkatle bakıldığı zaman metnin mükemmel bir üslup ile taşta işlendiği görülmektedir. Harf karakterleri, sanatçısı tarafından düz çizgilerle değil, ustaca **kavislerle** tasarlanmıştır. Bu durumun Karabalgasun yazıtının belirgin tipografik üslubu olduğu söylenebilir.

W. Radloff'un 1892 tarihinde yayımladığı *Atlas Drevnostey Mongolii* adlı eserindeki fotoğraflar dikkatle incelenerek Karabalgasun I Yazıtının harf karakterleri oluşturulmuş ve

¹⁸ MERT, O. (2009). *Ötüken Uygur Dönemi Yazıtlarından Tes, Tariat, Şine Us*. Ankara, s. 99.

bilgisayar uyumlu **True Type Font** hâlinde Cengiz Alyılmaz'a sunulmuştur. Alyılmaz, (Kök) Türk Tipografileri ile ilgili çalışmalarımız arasından bu çalışmayı oldukça başarılı bulunca kendisinden izin alınarak çalışmaya Cengiz Alyılmaz'ın ismi **ALYILMAZ.TTF** şeklinde verilmiştir.

Atlas Drevnostey Mongolii eserinin, Karabalgasun I Yazıtının resimlerini gösteren sayfası

Karabalgasun I Yazıtında bulunan (Kök) Türk harflerinin, tipografik özellikleri hazırlanan **Alyılmaz True Type Fontunda** şöyledir:

↵	∪	∪(∪	∪	∪	∪	∪
∪	∪	∪	∪	∪	∪	∪	∪
∪	∪	∪	∪	∪	∪	∪	∪
∪	∪	∪	∪	∪	∪	∪	

k ve η tipografilerinin TuRun .ttf ve Alyılmaz.ttf'deki (kavisli) görünümleri.

Alyılmaz Fontu kullanılarak hazırlanmış bir sikke yorumlaması

4. Alyılmaz.ttf ile Karabalgasun I Yazıtının Tipografik Görünümü:

Karabalgasun I Yazıtının ilk beş satırı önce muhtelif fontlarla, daha sonra da yazıtın gerçek tipografik özelliklerinin incelenip hazırlanmasıyla oluşturulan **Alyılmaz.ttf** ile dikkate sunulmuştur:

Fin Atlası (*Orkhon Dechiffrees .ttf*) (Kök) Türk tipografisine göre yapılan dizgi¹⁹:

𐰃 𐰄 𐰅 𐰆 𐰇 𐰈 𐰉
 𐰊 𐰋 𐰌 𐰍 𐰎 𐰏 𐰐
 𐰑 𐰒 𐰓 𐰔 𐰕 𐰖 𐰗
 𐰘 𐰙 𐰚 𐰛 𐰜 𐰝 𐰞
 𐰟 𐰠 𐰡 𐰢 𐰣 𐰤 𐰥

¹⁹ Orijinal metin <http://irq.kaznpu.kz/?lang=e&mod=1&tid=1&oid=26&m=1> internet adresindeki kaynağa başvurularak hazırlanmıştır.

Radloff Atlası (*Orkhonskoy Ekspeditsii .ttf*) (Kök) Türk tipografisine göre yapılan dizgi:

НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ

Bilimsel eserlerde çok kullanılan Radloff Atlasından esinlenerek gerçekleştirilmiş Orkhon .ttf (Kök) Türk tipografisine göre yapılan dizgi:

НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ

Ülkemizin yetiştirdiği Türkologlardan Efrasiyap Gemalmaz tarafından tasarlanan, KöktürkEfras .ttf (Kök) Türk tipografisine göre yapılan dizgi:

НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ

TuRun .ttf (Kök) Türk tipografisine göre yapılan dizgi:

НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 НҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ
 ҢҢҢҢҢҢҢҢ

Karabalgasun I Yazıtının tipografisinin detaylı görünümü (Cengiz Alyılmaz arşivi)

Metnin, Alyılmaz.ttf (Kök) Türk tipografisine göre yapılan bütün dizgisi:

Başlık:

𐰽𐰺𐰸𐰸𐰸𐰸
 𐰸𐰺𐰸𐰸𐰸𐰸
 𐰸𐰺𐰸𐰸𐰸𐰸
 𐰸𐰺𐰸𐰸𐰸𐰸
 𐰸𐰺𐰸𐰸𐰸𐰸
𐰸𐰸

I.Bölüm:

....𐰸𐰸....
𐰸𐰸𐰸𐰸....
𐰸𐰸....
𐰸𐰸....
𐰸𐰸𐰸𐰸....𐰸𐰸𐰸𐰸....
𐰸𐰸𐰸𐰸𐰸𐰸𐰸𐰸....

....አገሩ ስህተት የሆነው....

....ገረግረግ....

....ጸጋጋ....

II. Bölüm:

....ገረግ ስህተት....

....ገረግ ስህተት....

....ጸጋጋ....

....ገረግ ስህተት....

....DD: ገረግ ስህተት....

....ገረግ ስህተት....

.... ስህተት ስህተት ስህተት

.... ስህተት ስህተት ስህተት....

.... ገረግ ስህተት ስህተት....

.... ገረግ ስህተት....

.... ገረግ ስህተት....

.... ገረግ ስህተት....

.... ጸጋጋ....

III. Bölüm:

.... ገረግ ስህተት....

.... ገረግ ስህተት....

.... ገረግ ስህተት....

.... ገረግ ስህተት ስህተት....

.... ገረግ ስህተት ስህተት....

.... ገረግ ስህተት ስህተት ስህተት....

....)CJ3Df:3D:3D)N4)N:JN4K
 8:4H17L8....J4877:7....:
N87848:N873)N:N84....
J(8:8HLLH:3A

Alyılmaz Fontu kullanılarak hazırlanmış bir tasarım

5. Sonuç

Yüzyıllar önce Avrasya'nın engin coğrafyasında kaleme alınan, taşa vurulan (Kök) Türk tipografisi, son yıllarda yapılan zorlu, zahmetli araştırmalar ve bu araştırmalar sonucunda ortaya konulan eserlerin sayesinde, yalnızca Türk dilini zenginleştirme, eski Türk tarihini gün ışığına çıkarma, yani **bilime hizmet etme** vasfının sınırlarını aşmış, sanatçıların eserlerine konu, kompozisyon, motif olmaktan tutun da, günümüz insanının bir rumuzu, el ile attığı imzası hâline gelmiştir. Ayrıca, görsel sanatlarla (resim, grafik vb.) ve bilişim teknolojisi ile ilgilenen insanlara değerli bir malzeme olan (Kök) Türk tipografisinin, yakından incelendiğinde ne kadar zengin ürünler ortaya koyacağı bir gerçektir. Unutmamak gerekir ki, bu zengin malzemeyi değerlendirip görsel eserler oluşturma çabasına giren, resimler, grafikler, yazılımlar oluşturan tasarımcıların kalemi, rengi, çizim aracı, ufku en önemlisi de ilham kaynağı **Türkologlar** ve **yazıt bilimcilerdir**.

“Her yazıtın kendine ait bir yazı stili vardır. Öyleyse her yazıt için de ayrı bir font olmalıdır” düşüncesinden hareketle **Karabalgasun I yazıtının** tipografi modeli Cengiz Alyılmaz gözetiminde oluşturulmaya çalışılmıştır. Eserlere görsel bakış açısı kazandırmak için ve en önemlisi **estetik haz almaktan** başka hiçbir kaygı güdülmeyerek yapılan, deneme amaçlı bu çalışmadaki en büyük avantaj, çalışmanın (Kök) Türkçe uzmanı, yazıt bilimci, görsel sanatlara ve bilişim teknolojilerine ilgi duyan bir bilim adamı (Cengiz Alyılmaz) gözetiminde gerçekleştirilmiş olmasıdır.²⁰

Kaynaklar*

ORKUN, H. N. (1938). *Eski Türk Yazıtları II*. İstanbul.

ÇORUHLU, Y. (1995). *Türk Sanatında Hayvan Sembolizmi*. İstanbul: Seyran Yayınları.

²⁰ Hazırlanan fontları kullanmak isteyen ilgililer, tekedergisi@gmail.com elektronik posta adresi aracılığıyla TEKE Dergisi'nden fontları temin edebilirler.

* Dipnot bölümünde yer verilmiş olan eserlere ayrıca kaynaklar bölümünde yer verilmemiştir.